

BIULETYN SĄDU NAJWYŻSZEGO

IZBA KONTROLI NADZWYCZAJNEJ
I SPRAW PUBLICZNYCH

1/2023
(styczeń-czerwiec)

Opracowanie

SSN prof. dr hab. Adam Redzik

Monika Krzyżańska - Sidor

Wydawca

Sąd Najwyższy

00-951 Warszawa

Plac Krasińskich 2/4/6

www.sn.pl

WSTĘP

Szanowni Państwo,

z przyjemnością przedstawiamy kolejny numer Biuletynu Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, w którym omówione zostały najważniejsze orzeczenia Sądu Najwyższego wydane w tej Izbie w pierwszej połowie 2023 r. Znajdą w nim Państwo także szereg istotnych z punktu widzenia praktyki orzeczniczej zagadnień, które wyłoniły się na gruncie rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy spraw należących do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Serdecznie zapraszam do lektury.

dr hab. Krzysztof Wiak
Prezes Sądu Najwyższego

kierujący pracą Izby
Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	2
PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IKNiSP	5
1. Sprawy ze skarg nadzwyczajnych (repertorium NSNc, NSNk)	5
2. Sprawy ze skarg kasacyjnych (repertorium NSK , NSKP)	22
3. Sprawy z odwołań od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa (repertorium NKRS).....	28
4. Sprawy z zakresu skarg na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (repertorium NSP).....	30
5. Sprawy wyborcze (repertorium NSW).....	31
6. Pozostałe sprawy (repertorium NWW, NO, NB)	33

WYKAZ SKRÓTÓW

Dz.U. – Dziennik Ustaw

Dyrektywa Nr 98/59 - Dyrektywa Rady Nr 98/59 WE z dnia 20 lipca 1998 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych

EKPCz – Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2

ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka

IKN – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego

k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny

k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny

Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy

k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego

k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego

k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego

k.p.w. – ustawa z dnia 14 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

KRS – Krajowa Rada Sądownictwa

k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych

k.wyb. – ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

Ordynacja wyborcza - ustawa z 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

p.e. – ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne

PKW – Państwowa Komisja Wyborcza

p. o z. – ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach

p.p. - ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców

Prezes UOKiK – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Prezes URE – Prezes Urzędu Regulacji Energetyki

Prezes UTK – Prezes Urzędu Transportu Kolejowego

pt. – pod tytułem

p.t. - ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne

p.u.s.a. – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych

p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

RMiŚP – Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców

SN – Sąd Najwyższy

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 25 marca 1957 r.

tj. – to jest

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

u.KRS – ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa

u.k.s. – ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych

u.o.k.k. – ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów

u.r.o. – ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym

u.r.t. - ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji

u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej

u.SN – ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

u.s.p.p. – ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym, prowadzonym lub

nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

ustawa o inicjatywnie – ustawa z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli

ustawa o ochronie lokatorów – ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

ustawa o partiach politycznych, u.p.p. – ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych

ustawa o związkach zawodowych – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych

ustawa o zwolnieniach grupowych - ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników

u.t.k. – ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym

u.z.z.w.z.ś. – ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków

zd. – zdanie

PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IKNiSP

1. Sprawy ze skarg nadzwyczajnych (repertorium NSNc, NSNk)

Strona podmiotowa, jako składnik struktury przestępstwa publicznego nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych i rasowych z art. 256 § 1 k.k.

Wyrok Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2023 r., II NSNk 12/23

Sąd Najwyższy analizował sprawę dotyczącą odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 256 § 1 k.k. (publiczne nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych i rasowych) za czyn polegający na umieszczeniu w mediach społecznościowych wpisu o treści „Polska dla Polaków!”.

Sąd Najwyższy podkreślił, że dla oceny wypowiedzi w kontekście prawnokarnym – jako przestępstwa – nie jest wystarczająca jedynie negatywna ocena tego zachowania (w sensie moralnym i etycznym). Konieczne jest dodatkowo wykazanie, że zamieszczając wypowiedź sprawca miał rzeczywistą intencję wywołania negatywnych odczuć i nienawiści u odbiorców. W zaskarżonym wyroku nie wykazano, że skazany dopuścił się czynu z takim właśnie zamiarem – sąd pierwszej instancji w ogóle nie odniósł się do tej kwestii. Tymczasem pominięcie tak elementarnego składnika struktury przestępstwa, jakim jest jego strona podmiotowa, skutkujące wprost naruszeniem fundamentalnej dla prawa karnego zasady legalizmu, prowadzi również do wniosku, że zarzucone naruszenie przepisów prawa materialnego było rażące. Co więcej, w sytuacji, w której skazanemu nie wykazano zamiaru należącego do istoty czynu z art. 256 § 1 k.k., jego wypowiedź nie realizuje kompletu znamion typu czynu zabronionego i korzysta z konstytucyjnej ochrony swobody wypowiedzi, o której stanowi art. 54 ust. 1 Konstytucji RP.

Powyższe rozstrzygnięcie ma również znaczenie z punktu widzenia oceny dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi nadzwyczajnej w sprawach

karnych – zwłaszcza w przypadku, gdy w sprawie rozstrzygnięcie wydawał już Sąd Najwyższy. W uzasadnieniu wyroku wskazano, że Sąd Najwyższy rozpoznając kasację związany jest podniesionymi w niej zarzutami i co do zasady nie może wykroczyć poza granice zaskarżenia. Wszelkie rozważania wykraczające poza granice zaskarżenia nie mogą być zatem traktowane jako „zarzuty, które były przedmiotem rozpoznania kasacji”. Z tego względu nie stanowi naruszenia art. 90 § 2 u.SN, uniemożliwiającego merytoryczne rozpoznanie skargi nadzwyczajnej w sprawie karnej, wcześniejsze odniesienie się przez Sąd Najwyższy do kwestii, które nie stanowiły zarzutów postawionych w kasacji, lecz zostały podniesione dopiero w skardze nadzwyczajnej.

Wyznaczenie cywilnoprawnej granicy pomiędzy umową o dzieło a umową o świadczenie usług.

Wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2023 r., II NSNc 13/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w przedmiotowej sprawie stały się wątpliwości co do kwalifikacji umowy jako umowy o dzieło lub umowy o świadczenie usług jako nieuzasadniające uwzględnienia skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy podkreślił, że kwestia wyznaczenia linii demarkacyjnej między umową o dzieło a umową o świadczenie usług jest kontrowersyjna zarówno w orzecznictwie, jak i w nauce prawa, a co za tym idzie określona kwalifikacja dokonana przez sąd nie może być uznana za wadliwą z tego tylko powodu, że istotne argumenty przemawiają także za kwalifikacją odmienną. Jednocześnie Sąd Najwyższy zauważył, że w orzecznictwie sądów pracy i ubezpieczeń społecznych dominuje stanowisko zawężające zastosowanie przepisów o umowie o dzieło i także na tej podstawie stwierdził, iż wykładnia wpisująca się w taki dominujący nurt nie może być uznana za rażąco błędną.

Sąd Najwyższy przypomniał również, że skarga nadzwyczajna w żadnym wypadku nie może być rozumiana jako instrument ponownej kontroli instancyjnej i nie powinna być wykorzystywana w sposób zmierzający do wymuszenia kolejnej kontroli orzeczenia, którego prawidłowość była już wcześniej weryfikowana. Rolą

przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy na skutek wniesienia skargi nadzwyczajnej kontroli nie jest bowiem eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej, będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

Postrzeganie bezprawności na użytek odpowiedzialności deliktowej władz publicznych; wykorzystanie „owoców zatrutego drzewa”.

Wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2023 r., II NSNc 51/23

Sąd Najwyższy wypowiedział się w kwestii wykorzystania tzw. „owoców zatrutego drzewa”, tj. działania niezgodnego z prawem przy użyciu materiałów pochodzących z kontroli operacyjnej, co do których prokurator nie uzyskał zgody następczej sądu na ich wykorzystanie przeciwko oskarżonemu.

Sąd Najwyższy oddalił skargę nadzwyczajną, wskazując, że sąd odwoławczy w zaskarżonym wyroku przyjął jedną z możliwych i dopuszczalnych interpretacji w odniesieniu do powyższej kwestii. Sąd Najwyższy podkreślił, że oparcie rozstrzygnięcia na przeciwnych argumentach, nawet krytykowanych w doktrynie lub orzecznictwie, lecz dopuszczalnych i mieszczących się w szeroko prowadzonej dyskusji, nie może dostatecznie uzasadniać rażącego naruszenia prawa materialnego przez ich błędną wykładnię.

Dodatkowo Sąd Najwyższy podkreślił, że bezprawność na użytek odpowiedzialności deliktowej władz publicznych jest w orzecznictwie traktowana szerzej, niż tylko wąskie rozumienie bezprawności ograniczone do naruszeń prawa.

Dopuszczalność skonkretyzowania przez Sąd Najwyższy zarzutów skargi nadzwyczajnej i ochrona dostępu obywatela do drogi sądowej.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2023 r., II NSNc 170/23

Powyższym postanowieniem Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie sądu apelacyjnego odrzucające zażalenie powódki na postanowienie sądu okręgowego odrzucające jej pozew o zapłatę z tytułu wypłacenia w latach 2008-2016 dotacji oświatowej w zaniżonej wysokości i przekazał sprawę sądowi apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W judykacie tym Sąd Najwyższy potwierdził dotychczasową linię orzecniczą, wskazującą, że zasada zaufania obywatela do państwa wyraża się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19). W szczególności wyraża się to w ochronie dostępu obywatela do drogi sądowej, na której mógłby bronić swoich interesów, zwłaszcza tych, które mogą być zagrożone przez bezprawne działania administracji publicznej. Sąd Najwyższy uznał, że w omawianej sprawie, w związku z niezgodnym z prawem uniemożliwieniem powódce obrony jej interesów na drodze sądowej, doszło niewątpliwie do sytuacji, gdy uchylenie prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego w zaskarżonym zakresie stało się konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy podkreślił, że ocena zachodzenia przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej musi brać pod uwagę fakt, że zaskarżone orzeczenie uniemożliwiło merytoryczne rozpoznanie skargi powódki. Tym samym nie kształtowało ono materialnie sytuacji prawnej między stronami postępowania przed sądami powszechnymi. Została ona ukształtowana decyzjami organów administracji publicznej, których zgodność z prawem była kwestionowana przez powódkę i nie została zweryfikowana na drodze sądowej. Skoro więc zaskarżone orzeczenie nie zawierało merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy, wymagało ono znacznie słabszej ochrony niż w przypadku prawomocnych orzeczeń rozstrzygających co do meritum. Tym samym wykazanie, że zasada demokratycznego państwa prawnego

urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej wymaga uchylenia prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego, jest relatywnie łatwiejsze niż w przypadku orzeczeń wydanych w wyniku rozpoznania istoty sprawy

Sąd Najwyższy opowiedział się za dopuszczalnością skonkretyzowania przez Sąd Najwyższy zarzutów skargi nadzwyczajnej na podstawie treści uzasadnienia skargi, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Cywilnoprawna ocena zaistnienia rażącego naruszenia prawa

Wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2023 r., II NSNc 63/23

W przedmiotowej sprawie Sąd Najwyższy opowiedział się za niedopuszczalnością stwierdzenia rażącego naruszenia prawa w przypadku, gdy przepis, którego dotyczy podniesiony zarzut, może być interpretowany na kilka sposobów, a każdy z nich może być uzasadniony w oparciu o przyjęte powszechnie metody wykładni.

Zasada ochrony konsumentów w kontekście abuzywnego charakteru klauzul umowy kredytu.

Wyrok Sądu Najwyższego z 1 lutego 2023 r., II NSNc 10/23

Sąd Najwyższy uwzględnił skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego, ze względu na naruszenie art. 76 Konstytucji RP, w celu zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy wskazał, że sąd powszechny, który wydał zaskarżone orzeczenie, pomimo stwierdzenia obecności w umowie klauzuli tożsamej z klauzulami uznawanymi za abuzywne w orzecznictwie, nie dokonał, wbrew wymogom wynikającym z Dyrektywy 93/13, oceny abuzywności tej klauzuli i nie określił skutków prawnych wynikających ze stwierdzenia abuzywnego charakteru takiej klauzuli w umowie kredytu. Wydając zaskarżone orzeczenie sąd powszechny nie uwzględnił zatem zasady ochrony konsumentów, wyrażonej w art. 76 Konstytucji RP, podobnie jak nie wziął pod uwagę wynikającej z art. 9 Konstytucji RP konieczności respektowania zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej oraz wynikającej z art.

91 ust. 3 Konstytucji RP zasady pierwszeństwa prawa europejskiego przed ustawami krajowymi.

Oparcie skargi nadzwyczajnej na tożsamych zarzutach apelacyjnych.

Wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2023 r., II NSNc 34/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego było zagadnienie dotyczące oparcia skargi nadzwyczajnej na zarzutach podniesionych wcześniej w apelacji. Sąd Najwyższy podkreślił, że w omawianej sprawie wszystkie zarzuty zawarte w skardze nadzwyczajnej zostały niemalże wprost przeniesione z apelacji wniesionej przez pozwaną, przy użyciu identycznej argumentacji. W ocenie Sądu Najwyższego, mogło to sugerować odstępstwo od zasady dwuinstancyjności postępowania cywilnego w celu ponownego rozpoznania sprawy. Takie wykorzystanie instytucji skargi nadzwyczajnej budzi wątpliwości i może pozostawać w opozycji do istoty tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia o charakterze subsydialnym, który ustanowiony został w celu umożliwienia korygowania prawomocnych orzeczeń, które są w sposób oczywisty niezgodne z podstawowymi kryteriami sprawiedliwości rozstrzygnięć sądowych, w oparciu o podstawy enumeratywnie wymienione w art. 89 § 1 u.SN. Sąd Najwyższy podzielił tym samym stanowisko zaprezentowane m.in. w postanowieniu Sądu Najwyższego z 8 września 2021 r., I NSNc 154/20.

Ochrona konsumenta w kontekście nakazu zapłaty z weksla wydanego przeciwko konsumentowi bez uprzedniej kontroli treści umowy.

Wyrok Sądu Najwyższego z 8 lutego 2023 r., II NSNc 105/23

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że istnieje obowiązek skierowania sprawy do postępowania zwykłego w celu zbadania z urzędu, czy weksel, przedstawiony przez stronę powodową, stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej.

W omawianej sprawie Sąd Najwyższy podzielił dotychczasowe stanowisko judykatury, że konieczność zapewnienia skutecznej ochrony konsumentom oznacza,

iż niezależnie od zainicjowania przed sądem postępowania nakazowego na podstawie weksla, sąd z urzędu jest zobowiązany do każdorazowej weryfikacji, czy weksel rzeczywiście stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Wymaga to znajomości podstawy jego wydania. Wiąże się też z koniecznością skierowania sprawy do postępowania zwykłego – zwłaszcza, jeżeli pozwanym jest osoba fizyczna, która w kontekście działalności wierzyciela wekslowego oraz w świetle treści pozwu lub załączonych do niego dowodów powinna zostać uznana za konsumenta. Stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w omawianym orzeczeniu znajduje potwierdzenie w dotychczasowej judykaturze (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 22 września 2021 r., I NSNc 371/21; z 22 września 2021 r., I NSNc 429/21; z 13 lipca 2022 r., I NSNc 452/21).

Ocena obowiązku ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, ustalonego w oparciu o kurs waluty obcej w kontekście abuzywności.

Wyrok Sądu Najwyższego z 21 lutego 2023 r., II NSNc 1/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego był problem abuzywności postanowienia umowy kredytowej przewidującego obowiązek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, ustalonego w oparciu o kurs waluty obcej. Najwyższego Sąd Najwyższy uznał, że sama konstrukcja ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, przyjęta przez strony w umowie, nie przesądza o abuzywnym charakterze zawierającego ją postanowienia. Dopuszczalność ustanawiania zabezpieczeń tego rodzaju została przyjęta w bogatym orzecznictwie. Sąd Najwyższy odwołał się w tym zakresie do wcześniejszego stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego m.in. w wyroku z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 60/22.

Dyskryminacja w kontekście nieistnienia tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym odnośnie kobiet prowadzących działalność gospodarczą.

Wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2023 r., II NSNc 123/23

Sąd Najwyższy wskazał, że włączenie do systemu ubezpieczeń społecznych jest istotnym aspektem działalności zawodowej. Kwestionowanie więc tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym kobiet prowadzących działalność gospodarczą nie może zmierzać do ich dyskryminacji wobec kobiet posiadających inne tytuły do podlegania ubezpieczeniom społecznym, w szczególności umowy o pracę, czy też ograniczenia swobody zarobkowania.

Uprawnienie do zadeklarowania kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek nie jest wolnością, lecz prawem.

Wyrok Sądu Najwyższego z 2 marca 2023 r., II NSNc 107/23

Sąd Najwyższy, dzieląc dotychczasową linię orzeczniczą, podkreślił, że wynikające z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uprawnienie do zadeklarowania kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek nie jest wolnością, lecz prawem. Oznacza to, że do jego zaistnienia konieczne było uzewnętrznienie woli prawodawcy w postaci normy prawnej wyrażonej za pomocą przepisu ustawy. Jednocześnie ustawodawca nie był zobowiązany do takiego właśnie jego ukształtowania. Przyjęcie więc, a następnie utrzymanie w mocy, pomimo pojawiających się zastrzeżeń, takiego rozwiązania prawnego przez ustawodawcę, wiążącego się z wykreowaniem po stronie jednostek określonego prawa, było jego wyborem. Podjęcie zaś określonej decyzji prawodawczej i wyrażenie jej w postaci jednoznacznego przepisu prawnego nie może prowadzić do uznania, iż sąd uprawniony jest do jej modyfikacji w drodze wykładni pozajęzykowej, w szczególności, że wiązałoby się to z ograniczeniem praw jednostki, a równocześnie poszerzeniem imperium organów władzy publicznej.

Zadośćuczynienie, jako forma pełnej kompensaty za wyrządzoną krzywdę.

Wyrok Sądu Najwyższego z 15 marca 2023 r., II NSNc 35/23

Sąd Najwyższy uwzględnił skargę nadzwyczajną ze względu na zasądzenie przez sąd powszechny zadośćuczynienia niestanowiącego dostatecznej rekompensaty za poniesioną krzywdę. Sąd Najwyższy zważył, że w orzecnictwie silnie akcentowany jest pogląd, że zadośćuczynienie powinno w pełni kompensować krzywdę. Zadośćuczynienie realizuje bowiem funkcję kompensacyjną tylko wtedy, gdy

kwota pieniężna przyznana pokrzywdzonemu w pełni lub w możliwie najwyższym stopniu rekompensuje wyrządzoną mu krzywdę. Sąd Najwyższy podkreślił, że zadośćuczynienie nie może mieć nigdy dla pokrzywdzonego znaczenia symbolicznego, lecz powinno stanowić rzeczywiste wynagrodzenie krzywdy.

Warunki formalne skargi nadzwyczajnej.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 22 marca 2023 r., II NSNc 30/23

Sąd Najwyższy wypowiedział się co do warunków formalnych skargi nadzwyczajnej. Przypomniął, że skarga nadzwyczajna, podobnie jak skarga kasacyjna, powinna być tak zredagowana, aby nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych, a zakres zaskarżenia i jego wnioski nie mogą być określane przez Sąd Najwyższy na podstawie wykładni użytych przez skarżącego sformułowań. Znaczenie tych wymagań i bezwzględny obowiązek precyzji w oznaczaniu zakresu zaskarżenia i wniosków skargi powoduje, że braki skargi w tym zakresie nie podlegają usunięciu w ramach procedury naprawczej stosowanej przy usuwaniu braków formalnych. Ponadto, bezwzględnym wymogiem konstrukcyjnym skargi jest to, aby zakres zaskarżenia i wnioski były ze sobą ściśle skorelowane, przy czym brak tej korelacji skutkuje odrzuceniem skargi.

Błędne ustalenie kręgu spadkobierców w wyniku nieuwzględnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 29 marca 2023 r., II NSNc 135/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego stało się zagadnienie dotyczące niewłaściwego ustalenia kręgu spadkobierców przez sąd poprzez nieuwzględnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

W sprawie Sąd Najwyższy za w pełni uzasadniony uznał zarzut naruszenia wywodzonej z art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego oraz zasady równego traktowania własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia, określonej w art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, a także prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez wydanie przez sąd powszechny postanowienia o stwierdzeniu nabycia gospodarstwa rolnego

z zastosowaniem przepisów art. 1059 k.c. i art. 1064 k.c., które utraciły moc obowiązującą na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 2001 r. (P 4/99). Według Sądu Najwyższego, takie działanie sądu powszechnego naruszyło prawo zmarłego do rozporządzenia swoim majątkiem na wypadek śmierci i naruszyło prawo do własności prawidłowo ustalonego kręgu spadkobierców wobec majątku spadkowego.

Dopuszczalność dochodzenia roszczeń z umowy kredytu denominowanego w walucie obcej (CHF) i skutki abuzywności klauzul umownych.

Wyrok Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2023 r., II NSNc 89/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego stało się zagadnienie dopuszczalności dochodzenia roszczeń z umowy kredytu denominowanego w walucie obcej (CHF). W sprawie tej, oddalając skargę nadzwyczajną Prokuratora Generalnego, Sąd Najwyższy stwierdził, że okoliczność wystąpienia w umowie klauzul abuzywnych nie czyni automatycznie nieważności całej umowy. Sąd badający daną sprawę jest zobowiązany do zweryfikowania, czy w związku z wyeliminowaniem ich z treści umowy możliwe jest dalsze dochodzenie zgłoszonych roszczeń. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w sytuacji, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadziłaby do takiej deformacji regulacji umownej, iż na podstawie pozostałej jej treści nie dałoby się odtworzyć praw i obowiązków stron, to niedopuszczane stałoby się stwierdzenie, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Sąd Najwyższy uznał, że sąd odwoławczy nie dopuścił się w tym zakresie stawianych w skardze nadzwyczajnej uchybień.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że skarga nadzwyczajna dotyczyła sytuacji prawnej konsumenta – podmiotu, któremu jako słabszej stronie stosunku cywilnoprawnego, przysługuje szczególny rodzaj ochrony. Jednocześnie podkreślono, że ochrona ta nie ma charakteru nieograniczonego, a sam fakt, że stronie przysługuje status konsumenta, nie oznacza, iż w jej sprawie nie może zapaść niekorzystne dla niej rozstrzygnięcie. Konsument w dalszym ciągu pozostaje bowiem stroną stosunku prawnego i nie jest zwolniony z obowiązku przestrzegania prawa. Wydając

rozstrzygnięcie, w której jedną ze stron jest konsument, sąd nie może równocześnie pomijać interesu drugiej strony.

Obowiązek wliczenia do liczby zwalnianych pracowników także tych, wobec których zastosowano wypowiedzenia zmieniające kwalifikowane jako inne formy wygaśnięcia umowy o pracę.

Wyrok Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2023 r., II NSNc 148/23

Dokonując wykładni przepisów art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p. oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy Nr 98/59 WE, Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie doszło do naruszenia zasady legalizmu, praworządności i sprawiedliwości proceduralnej oraz prawa do ochrony praw majątkowych i równej ochrony tych praw wynikających z art. 2, art. 7, art. 32, art. 45 ust. 1 oraz 64 Konstytucji RP. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w przypadku podejmowania przez pracodawcę decyzji o dokonaniu wypowiedzeń zmieniających wobec większej liczby pracowników zachodzi konieczność zbadania, czy w podmiocie zatrudniającym nastąpiło minimum pięć zwolnień w rozumieniu art. 1 ust. 1 akapit pierwszy lit. a Dyrektywy Nr 98/59, czyli wypowiedzeń definitywnych lub rozwiązań stosunków pracy na skutek nieprzyjęcia przez pracownika znaczącej zmiany istotnych elementów treści stosunku pracy. Dopiero bowiem w takiej sytuacji aktualizuje się obowiązek wliczenia do liczby zwalnianych pracowników także tych, wobec których zastosowano wypowiedzenia zmieniające kwalifikowane jako inne formy wygaśnięcia umowy o pracę, o jakich mowa w art. 1 ust. 1 akapicie drugim tej Dyrektywy. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 23 lutego 2023 r., II NSNc 88/23.

Dopuszczalność przeprowadzenia eksperymentu badawczego bez zgody osoby.

Wyrok Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., II NSNc 68/23

W powyższym orzeczeniu Sąd Najwyższy odniósł się do doniosłego prawnie problemu dopuszczalności eksperymentu badawczego bez zgody osoby.

Sąd Najwyższy podkreślił, że Trybunał Konstytucyjny jeszcze przed wejściem w życie Konstytucji RP orzekł, że zasada poszanowania i ochrony godności ludzkiej jest istotnym komponentem zasady demokratycznego państwa prawnego, a przez to obowiązującą normą prawną (uchwała Trybunału Konstytucyjnego z 17 marca 1993 r., W 16/92). W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego dopuszczenie eksperymentu badawczego bez zgody osoby, na której eksperyment jest dokonywany, narusza zasadę demokratycznego państwa prawa poprzez pogwałcenie godności człowieka sprowadzonego w takim przypadku do roli obiektu doświadczalnego. Sąd Najwyższy zważył jednocześnie, że zakaz prowadzenia eksperymentów bez zgody pacjenta jest jednym z filarów współczesnego prawa medycznego i etyki medycznej. Przypomniął, że już w wyroku z 20 sierpnia 1947 r. wydanym przez Amerykański Trybunał Wojskowy Nr 1 w tzw. procesie lekarzy, określono zbiór 10 zasad etycznych dotyczących prowadzenia eksperymentów na ludziach, zwany Kodeksem Norymberskim. Dokument ten jako pierwszy włączył zasady dotyczące prowadzenia badań na ludziach do kanonu prawa międzynarodowego. Pierwszą i nie znajdującą wyjątków zasadą Kodeksu jest dobrowolna zgoda jednostki na udział w eksperymencie.

Odpowiedzialność ubezpieczeniowa zakładu ubezpieczeń za wypadek poza granicami Polski.

Wyrok Sądu Najwyższego z 23 maja 2023 r. II NSNc 172/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego była analiza kwestii odpowiedzialności ubezpieczeniowej jednego z zakładów ubezpieczeń za wypadek poza granicami Polski w sytuacji istniejących wątpliwości co do istnienia ubezpieczenia.

Sąd Najwyższy uznał, że doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej i prawa do rzetelnej procedury – w związku z niewłaściwym zastosowaniem prawa oraz brakiem wszechstronnego wyjaśnienia sprawy. W sprawie doszło do ograniczenia przez sąd prawa strony powodowej do ustalenia prawdy materialnej, z którym związane jest prawo do wysłuchania. Wskazane naruszenie

skutkowało w konsekwencji uznaniem, iż pozwany jako prowadzący na własną rękę przedsiębiorstwo, nie ponosi odpowiedzialności cywilnej za szkodę wyrządzoną powódce przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody, gdyż autokar pozwanego był objęty dodatkowym ubezpieczeniem OC w ruchu zagranicznym, podczas gdy faktu takiego nie można było wyprowadzić z okoliczności, iż wykupił on polisę OC w ruchu krajowym, jak też z faktu, że autokar został wpuszczony na teren obcego kraju przez służby graniczne. Przeprowadzone postępowanie sądowe, mając na uwadze jego przebieg i ostateczny wynik, okazało się niewystarczające i pozorne w zapewnieniu powódce właściwej ochrony prawnej za doznana szkodę.

Przy okazji Sąd Najwyższy podkreślił, że przez sprzeczność ustaleń sądu z materiałem dowodowym należy rozumieć sytuację, w której materiał dowodowy, który został zebrany w sprawie zakończonej w sposób prawomocny, prowadzi do innych wniosków w zakresie ustaleń niż te, które były podstawą orzekania sądu. Powyższa niezgodność może polegać na błędzie w ocenie i interpretacji materiału dowodowego, który został zebrany w danej sprawie bądź na braku, który polega na błędnie lub w sposób niepełny przyjętych ustaleniach, poprzez pominięcie określonych faktów, które wynikają z materiału dowodowego. Taki pogląd był już prezentowany przez Sąd Najwyższy we wcześniejszych orzeczeniach (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20; z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20; z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 103/22).

Wykładnia przepisów w przedmiocie zwolnień grupowych.

Wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2023 r., II NSNc 173/23

W okresie sprawozdawczym Sąd Najwyższy rozpoznawał również skargi nadzwyczajne wniesione w sprawach pracowniczych. Kluczowe zagadnienie stanowiła kwestia wykładni przepisów art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o zwolnieniach grupowych w zw. z art. 42 § 1 k.p. oraz art. 1 ust. 1 Dyrektywy nr 98/59. W sprawie tej Sąd Najwyższy wyraził jednoznaczne stanowisko, że przepisy polskiej ustawy o zwolnieniach grupowych stanowią implementację tej Dyrektywy, zaś na sądzie

krajowym spoczywa obowiązek prounijnej oraz zorientowanej na prawo unijne wykładni przepisów krajowego prawa materialnego.

Konstytucyjna ochrona prawa własności.

Wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2023 r., II NSNc 210/23

W powyższym orzeczeniu Sąd Najwyższy podkreślił, że zagwarantowana w art. 21 Konstytucji RP ochrona prawa własności, wyrażająca się w możliwości wytoczenia powództwa windykacyjnego lub negatoryjnego, nie może być trwale uchylona na podstawie art. 5 k.c. Jest tak również dlatego, że wytoczenie powództwa negatoryjnego nie stanowi użytku z prawa sprzecznego z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem w rozumieniu art. 5 k.c. Wręcz przeciwnie, umożliwia ono stronie powodowej korzystanie z własności zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa.

Jednocześnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że bezprawne korzystanie z cudzej nieruchomości z naruszeniem art. 3052 k.c., który jest normatywnie ugruntowany w art. 21 ust. 2 Konstytucji RP, poprzez uniemożliwienie właścicielowi korzystania z jego własności bez odszkodowania, nawet jeśli jest motywowane celami publicznymi, narusza konstytucyjne gwarancje ochrony prawa własności.

Dodatkowo, w omawianej sprawie Sąd Najwyższy podkreślił, że przedmiotem kontroli nadzwyczajnej nie mogą być kwestie, które nie są przedmiotem prawomocnego rozstrzygnięcia sądu powszechnego. Sąd Najwyższy nie jest władny do rozpoznawania zarzutów sformułowanych w skardze nadzwyczajnej, jeśli zaskarżone nią orzeczenie w żaden sposób nie wypowiada się co do podstaw tych zarzutów.

**Udział ławników w postępowaniu w sprawach ze skargi nadzwyczajnej.
Wniosek do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o rozpatrzenie pytania
prawnego.**

Postanowienie Sądu Najwyższego 13 czerwca 2023 r., II NSNc 65/23

Sąd Najwyższy na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócił się do TSUE z wnioskiem o rozpatrzenie pytania prawnego:

„Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, sprzeciwia się przepisom prawa krajowego, przewidującym, że sąd ostatniej instancji (Sąd Najwyższy) rozpoznający nadzwyczajny środek zaskarżenia (skargę nadzwyczajną) od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego orzeka w składzie obejmującym udział osoby (ławnika Sądu Najwyższego), która:

1. nie jest sędzią Sądu Najwyższego;
2. została powołana do pełnienia swej funkcji:
 - a) bezpośrednio przez władzę ustawodawczą – zwykłą większością głosów,
 - b) na podstawie ogólnych i nieweryfikowalnych kryteriów wyboru,
 - c) w procedurze pozbawionej możliwości sądowej kontroli powołania,
 - d) na okres 4-letniej kadencji;
3. i może zostać przez władzę ustawodawczą odwołana, co również nie podlega kontroli sądowej.”

Na mocy powyższego postanowienia Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie z uwagi na wątpliwości zgodności z prawem traktatowym UE. Wątpliwości w tym zakresie dotyczyły udziału ławników w postępowaniu w sprawach ze skargi nadzwyczajnej. Sąd Najwyższy wskazał na szczególny status ławników Sądu Najwyższego, którzy wybierani są przez Senat – jeden z dwóch podmiotów władzy ustawodawczej. W ocenie Sądu Najwyższego, sposób wyboru ławników Sądu Najwyższego skutkuje m.in. tym, że ich wybór jest jeszcze bardziej uzależniony niż sędziów przez Krajową Radę Sądownictwa, po zmianach dokonanych w 2017 r.

(w ramach których to sędziów do KRS wybiera Sejm). Co więcej Sąd Najwyższy wskazał, że wybór ławników do Sądu Najwyższego – inaczej niż sędziów przez KRS – nie podlega żadnej kontroli sądowej. Dalej, że dokonując wyboru ławników SN, Senat kieruje się wyłącznie tylko sobie znanymi kryteriami wyboru, co czyni wybór ten faktycznie dyskrejonalnym. Powyższe, w połączeniu z możliwością odwołania ławników wzbudziło wątpliwości SN co do zgodności z przepisami traktatowymi UE.

Ocena wykonalności orzeczenia sądu białoruskiego.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 r., II NSNc 38/23

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na doniosłość zasad porządku publicznego państwa polskiego.

W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy odniósł się do kwestii oceny wykonalności orzeczenia białoruskiego. Stwierdzając, że badane w omawianej sprawie orzeczenie sądu białoruskiego naruszało polski porządek publiczny – zarówno w zakresie proceduralnym (defekt w zakresie obrony praw strony postępowania), jak też w zakresie materialnym (poprzez zasądzenie odsetek za opóźnienie w wysokości znacząco przekraczającej wysokość odsetek maksymalnych obowiązujących w prawie polskim), Sąd Najwyższy podkreślił, że przy ocenie skuteczności i wykonalności zagranicznego orzeczenia co do zasady przyjmuje się wyłączenie merytorycznej kontroli jego prawidłowości. Warunkuje to potrzeba i konieczność respektowania co do zasady różnic między prawem poszczególnych państw. Sąd Najwyższy zwrócił jednak uwagę, że pomimo, że art. 1146 § 1 k.p.c. w obecnym brzmieniu, wzorem jego poprzedniego brzmienia, nie dopuszcza takiej kontroli, to jednak przy ocenie niesprzeczności uznania i stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego nieodzowne jest uwzględnienie przez polski sąd treści tego orzeczenia – a tym samym i prawa, na którym jest ono oparte – w stopniu potrzebnym do dokonania tej oceny.

Dopuszczalność zaskarżenia pozytywnej decyzji wojewody w kontekście cyklicznych zgromadzeń upamiętniających powstańców warszawskich.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 r., II NSNc 133/23

W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania kluczowe było rozstrzygnięcie tego, czy pozytywna decyzja wojewody nadająca organizowanemu dotychczas zgromadzeniu status zgromadzenia organizowanego cyklicznie, podlega zaskarżeniu. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że na mocy art. 26e p. o z., możliwość zaskarżenia decyzji wydanej w związku z wnioskiem o nadanie zgromadzeniu statusu zgromadzenia cyklicznego jest uregulowana całościowo w stosowanym odpowiednio art. 16 ust. 1 p. o z. Konieczność stosowania tego przepisu w sposób odpowiedni przesądza, że dyspozycję art. 16 p. o z., w którym mowa o organie gminy (tj. organie administracyjnym wydającym decyzje w sprawie zgromadzeń zwykłych), w odniesieniu do procedury o nadanie statusu zgromadzenia cyklicznego należy odnosić do wojewody (tj. organie administracyjnym wydającym decyzje w sprawie zgromadzeń cyklicznych). Jednocześnie, stosowany odpowiednio art. 16 ust. 1 p. o z. nie pozostawia wątpliwości, że zaskarżenie do właściwego sądu okręgowego przysługuje jedynie wnioskodawcy i tylko w sytuacji, gdy uzyska on decyzję odmawiającą nadania imprezie statusu zgromadzenia cyklicznego. Jedynie taka wykładnia jest akceptowalna na gruncie art. 57 Konstytucji, gwarantującego każdemu wolność organizowania pokojowych zgromadzeń.

Zarówno wyrażne brzmienie art. 16 ust. 1 p. o z., jak i art. 57 Konstytucji RP wykluczają możliwość zaskarżenia decyzji wojewody pozytywnej dla organizatora pokojowego zgromadzenia przez organ gminy, na której terenie ma się odbywać zgromadzenie cykliczne. Odmienna wykładnia, przyjęta przez Sąd Apelacyjny, prowadziła do niekonstytucyjnego ograniczenia wolności zgromadzeń i naruszała art. 57 Konstytucji RP.

Ocena wymiaru zadośćuczynienia.

Wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2023 r., II NSNc 98/23

Uwzględniając skargę nadzwyczajną ze względu na zasądzenie zadośćuczynienia niestanowiącego dostatecznej rekompensaty za poniesioną krzywdę, Sąd Najwyższy podzielił ugruntowany w judykaturze pogląd, że ocena wymiaru zadośćuczynienia obejmuje ocenę nasilenia i czasu trwania krzywdy, stopień zawinienia sprawcy, który może powodować zwiększenie ujemnych przeżyć poszkodowanego, motywację sprawcy, w szczególności czy działał z niskich pobudek, w tym w celu uzyskania określonych korzyści i czy je uzyskał, zachowanie się sprawcy po wyrządzeniu tej krzywdy, tj. czy był nastawiony obojętnie, pojednawczo, czy konfliktowo, zasięg podmiotowy krzywdy, zachowanie samego pokrzywdzonego, w szczególności czy z jego strony nastąpiła jakaś forma retorsji za doznaną krzywdę.

2. Sprawy ze skarg kasacyjnych (repertorium NSK , NSKP)

Sprawy z zakresu regulacji energetyki.

Ochrona bezpieczeństwa energetycznego Państwa w sytuacji kryzysu.

Wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2023 r., II NSKP 5/23

Sąd Najwyższy odwołując się do uchwały z 9 lipca 2019 r., I NSZP 1/19, podzielił pogląd, że przepisy prawa energetycznego gwarantują ochronę ważnych dóbr publicznych i prywatnych oraz publicznych i prywatnych praw podmiotowych. Ich przestrzeganie powinno być zabezpieczone przede wszystkim skutecznymi, proporcjonalnymi i odstraszcającymi sankcjami administracyjnymi. Sąd Najwyższy podkreślił, że wykładnia przepisów prawa energetycznego powinna również dotyczyć zważenia różnych konstytucyjnych wartości i interesów, wśród których znajdują się m.in. prawnie chronione interesy tak państwa, jak i przedsiębiorcy, również w kontekście wydarzeń ostatniej dekady w gospodarce światowej. Powyższe doprowadziło Sąd Najwyższy do przekonania, że kwestia bezpieczeństwa wspólnoty

dalece wykracza poza bezpieczeństwo *stricto* militarne, i dlatego należy przyznać prymat szerzej pojętemu bezpieczeństwu energetycznemu społeczeństwa, także w kontekście europejskim, poprzez udzielenie mu efektywnej ochrony prawnej, która bez zagwarantowania odpowiedniej sankcji w przypadku naruszeń, pozostanie wyłącznie ochroną iluzoryczną. Właściwie pojęta ochrona prawna interesu publicznego może zostać zapewniona jedynie przez dokonanie odpowiedniej wykładni prowadzącej do pełnego zrekonstruowania normy prawnej opisującej nakazane lub zakazane zachowania i wyznaczającej sankcję za ich naruszenie na podstawie wszystkich relewantnych przepisów.

Sąd Najwyższy wskazał, że niedostosowanie się przez odbiorcę do ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej wprowadzonych na podstawie art. 11c ust. 2 pkt 2 p.e. niewątpliwie stanowi jednocześnie o naruszeniu ograniczeń wynikających z art. 11d ust. 3 p.e., a także, że dopuszczalne jest nałożenie kary pieniężnej na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 3a p.e. także na odbiorcę niebędącego przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, który naruszył ograniczenia poboru energii elektrycznej, o jakich mowa w art. 11c ust. 2 pkt 2 oraz art. 11 ust. 7 p.e.

Sprawy z zakresu regulacji transportu kolejowego.

Wykładnia pojęcia kosztów bezpośrednich ponoszonych przez zarządcę infrastruktury kolejowej.

Wyrok Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2023 r., II NSKP 36/23

Powyższe orzeczenie ma istotne znaczenie z perspektywy prawa kolejowego. Sąd Najwyższy wypowiedział się w nim na temat wykładni pojęcia kosztów bezpośrednich ponoszonych przez zarządcę infrastruktury kolejowej.

W sprawie Sąd Najwyższy rozpoznał sprawę kasacyjną dotyczącą decyzji Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego w przedmiocie zatwierdzenia przedstawionych przez zarządcę infrastruktury kolejowej stawek jednostkowych opłat

za korzystanie przez przewoźników kolejowych z tej infrastruktury na rozkład jazdy pociągów 2015/2016.

Odnosząc się do wykładni art. 33 ust. 2 u.t.k., Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przez koszty bezpośrednio ponoszone przez zarządcę infrastruktury kolejowej, jako rezultat wykonywania przez przewoźnika kolejowego przewozów pociągami należy rozumieć tego rodzaju koszty, których wysokość uzależniona jest od natężenia ruchu pociągów. Według Sądu Najwyższego, koszty bezpośrednio to tylko te koszty, co do których można ustalić bezpośredni związek przyczynowy z natężeniem przewozów kolejowych, tj. koszty rzeczywiście ponoszone do celów wykonywania takich przewozów, przy czym koszty te muszą być uzależnione od natężenia ruchu pociągów. Przewoźnicy powinni być więc obciążani jedynie takim kosztem, który wynika z faktycznego wykorzystywania przez nich infrastruktury kolejowej w celu wykonania przewozów.

W konsekwencji, Sąd Najwyższy uznał, że nie wszystkie koszty stałe zarządcy związane z udostępnianiem linii kolejowej (m.in. dotyczące ogólnie ruchu kolejowego, wielkości zarządzanej infrastruktury lub działalności zarządcy infrastruktury kolejowej, w tym wynagrodzeń pracowników) mogą zostać zaliczone do kategorii kosztów bezpośrednich, ale tylko te spośród nich, które zarządca infrastruktury ponosi w związku z natężeniem ruchu pociągów.

Odnosząc się jednocześnie do zagadnienia wykładni pojęcia kosztów bezpośrednich w kontekście kosztów wynagrodzenia personelu do prowadzenia ruchu pociągów, Sąd Najwyższy przyjął, że przy kalkulacji kosztów bezpośrednich nie można uwzględnić każdego kosztu wynagrodzenia personelu zarządcy infrastruktury kolejowej, lecz tylko ten, który zarządca może w sposób przejrzysty, rzetelny i obiektywny zmierzyć i wykazać, że jest on ponoszony bezpośrednio w wyniku przejazdu pociągu.

Regulowany charakter rynku kolejowego i możliwe ograniczenia wolnej konkurencji.

Wyrok Sądu Najwyższego z 16 marca 2023 r. II NSKP 1/23

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że rynek transportu kolejowego ma strategiczne znaczenie dla Rzeczypospolitej Polskiej, stąd ma charakter regulowany; a wolna konkurencja na rynku regulowanym może podlegać dalej idącym ograniczeniom niż w przypadku rynków niemających takiego znaczenia.

Sąd Najwyższy wskazał, że celem art. 28r u.t.k. jest pogodzenie wartości wolności działalności gospodarczej przewoźników z wartością stabilności rynku kolejowego i interesami spółek publicznych pełniących rolę operatorów publicznych.

Decyzja Prezesa UTK w przedmiocie przyznania lub odmowy przyznania otwartego dostępu powinna realizować interes publiczny. Zadaniem Prezesa UTK jest wyważenie pomiędzy interesem publicznym (Skarbu Państwa) a interesem prywatnym, tak aby w możliwie największym stopniu zrealizowany został interes publiczny, w postaci zapewnienia możliwie najlepszych warunków do stabilnych przewozów kolejowych, po najbardziej optymalnych cenach.

Jednocześnie Sąd Najwyższy podkreślił, że obligatoryjną podstawą rozstrzygnięcia Prezesa UTK jest „analiza”, za której samodzielne i poprawne metodologicznie sporządzenie jest odpowiedzialny Prezes Urzędu Transportu Kolejowego; obejmuje ona weryfikację kompletności i prawidłowości danych, informacji i wyliczeń, przedstawienie toku rozumowania organu, przemawiającego za tym, że przedstawione dane są wiarygodne oraz wyciągnięcie wniosków z danych uznanych za wiarygodne.

Posiadanie i charakter uprawnień wynikających ze świadectw bezpieczeństwa bocznic kolejowych oraz zasady wymiaru kar pieniężnych za prowadzenie działalności w zakresie ich użytkowania bez świadectwa bezpieczeństwa.

Wyrok Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2023 r. II NSKP 44/23

Przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w sprawie II NSKP 44/23, było zagadnienie posiadania i charakteru uprawnień wynikających ze świadectw

bezpieczeństwa bocznic kolejowych oraz wymierzania kar pieniężnych za prowadzenie działalności w zakresie ich użytkowania bez w/w świadectwa bezpieczeństwa. W odróżnieniu od większości spraw tego typu, skarga kasacyjna w omawianej sprawie została wniesiona przez Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, który kwestionował prawo użytkownika bocznic kolejowej do posiadanego świadectwa bezpieczeństwa – w związku z nieprzenoszalnym charakterem uprawnień z niego wynikających. Sąd Najwyższy uchylając wyrokiem z 14 czerwca 2023 r., wcześniejsze orzeczenie Sądu Apelacyjnego, wskazał, że sukcesja praw i obowiązków, o której stanowi w art. 494 k.s.h. nie ma charakteru absolutnego – nie dotyczy m.in. części publicznych praw i obowiązków ukształtowanych w drodze aktu administracyjnego. Uprawnienia takie mają zasadniczo charakter osobisty i z tego względu są niezbywalne. Pozostają one trwale związane z osobą, dla której zostały ustanowione, są nieprzenoszalne i gasną wraz ze śmiercią ich nabywcy.

Sąd Najwyższy ustosunkował się również do charakteru prawnego świadectwa bezpieczeństwa, podnosząc, że jego uzyskanie nie jest formą reglamentacji prowadzonej działalności, o których stanowi art. 494 § 2 k.s.h., lecz administracyjnym aktem o charakterze osobowym. Potwierdza on osobiste zapewnienie – przez konkretny podmiot – odpowiednich standardów bezpieczeństwa w zakresie użytkowania infrastruktury kolejowej.

Sprawy dotyczące odwołań od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

Granice wymiaru kary za dysponowanie częstotliwością, która nie jest przeznaczona do bezpośredniego rozpowszechniania programu od nadawcy do odbiorcy, lecz dosyłania sygnałów radiodifuzyjnych w relacji Ziemia – kosmos.

Wyrok Sądu Najwyższego z 22 lutego 2023 r., II NSKP 2/23

Sąd Najwyższy odniósł się do istotnego zagadnienia prawnego, które sprowadzało się do rozstrzygnięcia kwestii, czy górną granicą zagrożenia karą,

określoną w art. 53 ust. 1 u.r.t., w odniesieniu do nadawców rozpowszechniających programy drogą satelitarną jest 50% rocznej opłaty za prawo do dysponowania częstotliwością przeznaczoną do nadawania programu, czy 10% przychodu tego nadawcy, osiągniętego w poprzednim roku podatkowym, w sytuacji, gdy nadawca rozpowszechniający program drogą satelitarną uiszcza opłatę, o której mowa w pkt. 1 ppkt 1 załącznika nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2013 r. w sprawie rocznych opłat za prawo do dysponowania częstotliwością (Dz. U. 2016, poz. 276 z późn. zm.), wydanego na podstawie art. 185 ust. 11 p.t. w związku z dysponowaniem częstotliwością, która jednak nie jest przeznaczona do bezpośredniego rozpowszechniania programu od nadawcy do odbiorcy, lecz dosyłania sygnałów radiodfuzyjnych w relacji Ziemia – kosmos.

Sąd Najwyższy przypomniał, że w odniesieniu do nadawcy rozpowszechniającego program drogą satelitarną (powoda) górną granicę kary, o której mowa w art. 53 ust. 1 u.r.t., stanowi 10% przychodu osiągniętego przez nadawcę w poprzednim roku podatkowym, a nie 50% rocznej opłaty za prawo do dysponowania częstotliwością przeznaczoną do nadawania programu. W art. 53 ust. 1 u.r.t. ustawodawca rozróżnił nadawców, którzy uiszczają roczną opłatę za prawo do dysponowania częstotliwością przeznaczoną do nadawania programu oraz tych, którzy nie uiszczają opłaty za prawo do dysponowania częstotliwością przeznaczoną do nadawania programu. W zależności od przypadku zróżnicowana zostaje podstawa wymierzenia kary nadawcy.

Proces nadawania programu przez powoda jest dwuetapowy. Nadawanie sygnału przez powoda do telewizza odbywa się z naziemnej stacji nadawczej do orbitalnej stacji satelitarnej w sposób określony i zgodny z opłatą określoną w decyzji, a następnie za pośrednictwem infrastruktury technicznej stacji satelitarnej umieszczonej na orbicie zostaje rozesłany do widzów z wykorzystaniem częstotliwości, którymi dysponuje operator/właściciel satelity. Opłata, którą uiszcza powód dotyczy wyłącznie pierwszego etapu: Ziemia – satelita. Drugi etap: satelita – Ziemia, obejmujący rozsyłanie sygnału z satelity do widzów nie podlega polskiej jurysdykcji, a państwo polskie nie ustanawia i nie pobiera z tego tytułu opłat.

Sąd Najwyższy podkreślił, że w kwestii rozróżnienia nadawców i rodzajów częstotliwości jakimi dysponują, ocenie podlega całość procesu nadawania. Kara

wymierzana w postaci 50% opłaty za dysponowanie częstotliwością dotyczy zatem takiej częstotliwości, która bezpośrednio prowadzi do odbiorcy końcowego. Natomiast kara wymierzana w wysokości do 10% rocznego przychodu, dotyczy m.in. nadawcy dysponującego częstotliwością jedynie na dosył sygnału ze stacji naziemnej do satelity (powód). W tym wypadku nadawanie jest dwuetapowe i gdyby opłata była liczona od tego rodzaju częstotliwości, to musiałaby odnosić się do sumy opłat za dosył do satelity i od satelity do nadawcy końcowego. Takiego rozwiązania ustawa o radiofonii i telewizji nie przewiduje. Kara jest bowiem podmiotowo zindywidualizowana, a przyczyna jej nałożenia tkwi w działaniach podmiotu, który rozpoczyna proces nadawania. Ponadto, drugi etap tego procesu znajduje się poza jurysdykcją podmiotu nakładającego karę administracyjną, więc w praktyce nie ma możliwości jej egzekwowania. Nie można zatem przyznać racji powodowi, który w tym wypadku wskazywał jako podstawę naliczania kary, częstotliwość cząstkową, a nie tę prowadzącą do odbiorcy końcowego i którą w rezultacie nie dysponuje. Jeśli rodzaj częstotliwości obejmuje tylko część procesu nadawania, to nie jest to ten rodzaj częstotliwości, o której mowa w art. 53 ust. 1 u.r.t. W przypadku powołanego przepisu kara powiązana jest z takim rodzajem częstotliwości, który warunkuje dotarcie programu do odbiorcy finalnego bezpośrednio od nadawcy i na częstotliwości przydzielonej przez państwo polskie.

3. Sprawy z odwołań od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa (repertorium NKRS)

Problematyka odmowy dalszego zajmowania stanowiska sędziego po osiągnięciu stanu spoczynku.

Wyrok Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2023 r., I NKRS 6/23

Sąd Najwyższy podzielił pogląd o dopuszczalności odwołania od uchwały KRS w ww. przedmiocie, wskazując, iż w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa wydanej na podstawie art. 69 § 1b p.u.s.p. przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego na podstawie art. 44 ust. 1 u.KRS (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 czerwca

2021 r., I NZP 3/21), a także wskazał na przepisy proceduralne mające zastosowanie do rozpoznania sprawy - Kodeks postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej, z wyłączeniem art. 87¹k.p.c.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał jednocześnie na wymogi uzasadnienia uchwały KRS, które nie może być arbitralne, a nadto musi przedstawiać konkretne okoliczności, które zdaniem tego organu, w przypadku decyzji negatywnej, przemawiają za istnieniem ustawowych przeszkód do dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego.

Problematyka odmowy przedstawienia z wnioskiem o powołanie na urząd sędziowski jedynej kandydatki, wobec której w uzasadnieniu uchwały KRS nie przedstawiono żadnych okoliczności negatywnych.

Wyrok Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2023 r., I NKRS 61/22

Sąd Najwyższy, potwierdzając dotychczasową linię orzeczniczą, podkreślił, że przedstawienie Prezydentowi RP osoby występującej w konkursie na wolne stanowisko sędziowskie jest prerogatywą Krajowej Rady Sądownictwa, wynikającą z art. 179 Konstytucji RP. Oznacza to, że Krajowa Rada Sądownictwa może przedstawić Prezydentowi wniosek o powołanie kandydata, ale może także zdecydować, że z wnioskiem takim nie wystąpi, gdy jej zdaniem żadna z osób ubiegających się o ten urząd nie spełnia w wystarczającym stopniu wymogów merytorycznych, jakie winna spełniać osoba sprawująca ten urząd (wyroki Sądu Najwyższego z: 7 marca 2019 r., I NO 1/19; 7 marca 2019 r., I NO 2/19; 11 marca 2014 r., III KRS 3/14; 6 listopada 2013 r., III KRS 215/13; 21 lipca 2015 r., III KRS 35/15; z 3 marca 2021 r., I NKRS 31/21). Od oceny Rady zależy bowiem uznanie, czy uczestniczący w procedurze konkursowej kandydaci spełniają nie tylko niezbędne przesłanki ubiegania się o objęte konkursem stanowisko sędziowskie, ale także czy spełniają dodatkowe kryteria określone treścią art. 35 ust. 2 u.KRS w stopniu uzasadniającym wybór któregośkolwiek z nich (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 marca 2013 r., III KRS 215/13; z 3 marca 2021 r., I NKRS 20/21). Jednakże, jeżeli KRS nie decyduje się na wskazanie żadnego z konkurujących kandydatów na wolne stanowisko sędziowskie, zobowiązana jest wskazać na rzeczywiście istniejące okoliczności, jakie przemawiają przeciwko objęciu tego stanowiska przez kandydata.

Rola Sądu Najwyższego w postępowaniu odwoławczym od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa.

Wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2023 r., I NKRS 107/22

Sąd Najwyższy wyjaśnił rolę jako odgrywa w postępowaniu odwoławczym od uchwał KRS. Sąd Najwyższy stwierdził, że nie jest umocowany do tego, aby kwestionować poczynione w tym zakresie przez KRS decyzje z punktu widzenia ich zasadności. Kognicja sądu na etapie weryfikowania uchwały ogranicza się do oceny jej zgodności z prawem, a zatem do analizy tego, czy w toku postępowania konkursowego nie zostały naruszone wyznaczone reguły, tak prawa materialnego, jak i procesowego, kształtujące przebieg i przesłanki wyboru kandydata.

Kompetencje KRS w zakresie oceny zaistnienia przypadku umożliwiającego przedstawienie kandydata nieposiadającego pełnego stażu pracy.

Wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2023 r., I NKRS 25/23

Podzielając dotychczasową linię orzeczniczą, Sąd Najwyższy wskazał, że ocena, czy zachodzi wyjątkowy przypadek umożliwiający przedstawienie kandydata nieposiadającego pełnego stażu pracy określonego w art. 6 § 1 pkt 7 p.u.s.a., należy wyłącznie do Krajowej Rady Sądownictwa. Nie zmienia to jednak okoliczności, że Rada ma obowiązek uzasadnienia swojego stanowiska, w szczególności uwzględniając okres, który brakuje kandydatowi do osiągnięcia wymaganego stażu. Konsekwentnie samo przytoczenie okoliczności, które Rada uwzględniła, bez przedstawienia wyводу wykazującego ich „wyjątkowość” uniemożliwia Sądowi Najwyższemu dokonanie kontroli w tym zakresie.

4. Sprawy z zakresu skarg na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (repertorium NSP)

Dopuszczalność stwierdzenia przewlekłości postępowania w sytuacji przydzielenia sprawy do „Referatu Oczekującego”.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2023 r., I NSP 18/23

Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania w sprawie, w której nie został wyznaczony konkretny sędzia referent, bowiem sprawa została przydzielona do referatu zbiorczego, tj. „Referatu Oczekującego”. W konsekwencji, sprawie nie nadano biegu i nie podjęto żadnych czynności procesowych zmierzających do jej rozpoznania.

5. Sprawy wyborcze (repertorium NSW)

Jawność finansowania polityki w kontekście realizacji standardów demokratycznego państwa prawnego.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2023 r., I NSW 2/23

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że jawność finansowania polityki bezpośrednio przekłada się na realizację standardów, w szczególności wolności i transparentności działań politycznych, a także posługiwania się przez partie polityczne wyłącznie demokratycznymi metodami wpływania na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej. W konsekwencji zasada jawności finansowania polityki umożliwia walkę z korupcją polityczną, stanowiącą bezpośrednie zagrożenie dla wartości, na których wzniesione zostało i których ochronie służyć ma demokratyczne państwo prawa.

Ponadto, Sąd Najwyższy podkreślił, że okoliczność przyjęcia przez partię korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym od nieuprawnionych podmiotów (innych niż osoby fizyczne) - bez względu na wartość wskazanych korzyści – stanowi podstawę do odrzucenia sprawozdania partii. Sąd Najwyższy wskazał w tym zakresie, że art. 38a ust. 2 pkt. 7 ustawy o partiach politycznych jest jednoznaczny i ma kategorię charakteru, nie pozostawiając Państwowej Komisji Wyborczej żadnego marginesu uznania, w szczególności możliwości uwzględnienia wartości środków przyjętych z niedozwolonych źródeł, umyślności naruszenia przepisów ustawy albo ich nieznajomości. W przypadku stwierdzenia wskazanego naruszenia ustawy Państwowa Komisja Wyborcza ma obowiązek odrzucić sprawozdanie.

Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu ze skargi na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania finansowego partii politycznej.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2023 r., I NSW 1/23

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że w postępowaniu ze skargi na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania finansowego partii politycznej obowiązuje przymus adwokacko-radcowski.

Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że stosownie do art. 34b ust. 1 w zw. z art. 34 ust. 1 ustawy o partiach politycznych status uczestnika w postępowaniu toczącym się przed Sądem Najwyższym, zainicjowanym skargą na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania finansowego, ma partia polityczna i to partii politycznej przysługuje ogólna legitymacja (wynikająca z prawa materialnego) do złożenia tego rodzaju środka prawnego do Sądu Najwyższego. Nie oznacza to jednak, że partia ta (a ściślej jej organ, przez który działa, tj. organ uprawniony według postanowień statutu partii do reprezentowania jej na zewnątrz, w tym prezes partii) może działać samodzielnie przed Sądem Najwyższym w postępowaniu wszczętym wskutek wniesienia tego rodzaju skargi.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 34b ust. 2 zd. 2 ustawy o partiach politycznych, do rozpatrzenia skargi na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Zabieg polegający na odesłaniu w postępowaniu ze skargi na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania finansowego do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących postępowanie nieprocesowe oznacza, że w tej kategorii spraw, w sprawach nieuregulowanych w ustawie o partiach politycznych, zastosowanie mają nie tylko przepisy Kodeksu postępowania cywilnego normujące postępowanie nieprocesowe (art. 506 i n. k.p.c.), lecz także – w oparciu o art. 13 § 2 k.p.c. – art. 87¹ k.p.c., ustanawiający ogólną zasadę, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo strony (uczestnika) przez adwokata lub radcę prawnego. Zasada ta ma pewne wyjątki; przykładowo w art. 145 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy [tekst

jedn. Dz.U. 2022, poz. 1277, ze zm.] w odniesieniu do zaskarżenia postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania finansowego komitetu wyborczego, legitymacja do złożenia skargi przysługuje pełnomocnikowi finansowemu. Tam jednak, gdzie ustawodawca nie przewidział odmiennej regulacji, obowiązuje zasada ogólna.

W konsekwencji Sąd Najwyższy podzielił aktualne stanowisko judykatury (wyrażone m.in. w sprawach I NSW 7/22 i I NSW 11/22), zgodnie z którym w postępowaniu przed Sądem Najwyższym toczącym się ze skargi na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania finansowego partii politycznej obowiązuje przymus adwokacko-radcowski w rozumieniu art. 87¹ k.p.c.

6. Pozostałe sprawy (repertorium NWW, NO, NB)

Niekonstytucyjność przepisu w procedurze powoływania sędziów nie może nigdy prowadzić do unicestwienia skutku powołania, jakie już nastąpiło.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2023 r., I NWW 153/23

Sąd Najwyższy podkreślił, że niekonstytucyjność przepisu w procedurze powoływania sędziów nie może nigdy prowadzić do unicestwienia skutku powołania, jakie już nastąpiło. Nawet jeśli stwierdzona niekonstytucyjność dotyczyła istotnych aspektów procedowania KRS przy formułowaniu wniosków o powołania sędziowskie, nie może to również prowadzić do podważania niezawisłości tych sędziów. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z 14 czerwca 2023 r., I NWW 204/23, wskazując, że w polskim systemie prawnym nie ma norm konstytucyjnych, z których w szczególności wynikałby dla ustawodawcy zwykłego nakaz przyjęcia jednego konkretnego modelu wyboru sędziów do KRS lub zobowiązujących prawodawcę do przyznania tej kompetencji wyłącznie sędziom.

Wykładnia pojęcia uzasadnionej wątpliwości w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2023 r., I NO 23/23

Sąd Najwyższy odniósł się do wykładni art. 41 § 1 k.p.k., wskazując, że o uzasadnionej wątpliwości w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k. można mówić w przypadku, kiedy jest to wątpliwość wynikająca z obiektywnych okoliczności, ocenianych przez pryzmat rozsądnie działającej osoby. W odniesieniu do uzasadnionej wątpliwości chodzi zatem o poważną wątpliwość. Musi ona jednocześnie istnieć obiektywnie, a nie tylko w subiektywnym przeświadczeniu (urojeniu) strony, którą na podstawie zaistnienia określonej okoliczności mogłaby powziąć każda inna, rozsądnie oceniająca i nieuprzedzona osoba. Tym samym nie stanowi przyczyny wyłączenia sędziego sama tylko podejrzliwość strony, ani utrata wiary w bezstronność sędziego, wynikająca z jej subiektywnego odczucia. Podstawy wyłączenia sędziego (*iudex suspectus*) w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. aktualizują się zatem dopiero wówczas, gdy brak jest możliwości obiektywnego przekonania przeciętnie rozsądnej osoby, że owe zaistniałe okoliczności nie będą rzutowały na bezstronne osądzenie sprawy. Powyższe orzeczenie wpisuje się w dotychczasową linię orzeczniczą Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 października 2020 r., V KO 106/20).

Pytania prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w kontekście zbadania spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości i bezstronności.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 15 marca 2023 r., I NB 4/23

Sąd Najwyższy w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w sprawie o zbadanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości i bezstronności zwrócił się w trybie prejudycjalnym do TSUE z następującymi pytaniami prawnymi:

„1. Czy art. 19 ust. 1 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej należy rozumieć w ten sposób, że sąd rozpoznający sprawę obowiązany jest pominąć czynność (wniosek) strony, która zmierza do niedopuszczalnego w świetle prawa Unii Europejskiej oraz konstytucji

państwa członkowskiego podważenia – niepodlegającego kontroli sądowej w świetle prawa krajowego i prawa unijnego – powołania sędziego, poprzez kwestionowanie zdolności tego sędziego do orzekania, z uwagi na brak związku okoliczności procesu nominacyjnego tego sędziego z okolicznościami rozpoznawanej sprawy oraz z uwagi na brak rzeczywistych podstaw do zakwestionowania jego bezstronności i niezawisłości na podstawie innych okoliczności niż kwestionowana przez stronę prawidłowość procedury nominacyjnej sędziego, w tym zachowania tego sędziego po powołaniu, jego podatności na wpływy ze strony władzy ustawodawczej lub wykonawczej, co w świetle prawa krajowego czyni taką czynność strony równoważną niedopuszczalnej *actio popularis* oraz stanowi jaskrawe i oczywiste nadużycie krajowego prawa procesowego?

2. Czy art. 19 ust. 1 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej należy rozumieć w ten sposób, że efektywnym i wystarczającym mechanizmem spełnienia kryteriów sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu prawa Unii Europejskiej jest przyznanie stronom w prawie krajowym uprawnienia polegającego na możliwości żądania weryfikacji wpływu ogółu okoliczności towarzyszących procedurze nominacyjnej i zachowania sędziego po powołaniu na jego bezstronność i niezawisłość w rozpoznawanej sprawie w ramach tzw. testu bezstronności lub wniosku o wyłączenie sędziego?"

Sąd Najwyższy dostrzegł, że szerzej ujęte zagadnienie odnosi się – do będącej przedmiotem rozstrzygnięć TSUE z jednej strony oraz polskiego Trybunału Konstytucyjnego z drugiej strony – problemu wpływu ustrojowych założeń i zasad dotyczących modelu powoływania sędziów (i w szczególności wyboru na wcześniejszym etapie kandydatów na urząd sędziego), regulowanego w Konstytucji RP, na ocenę właściwej obsady sądu oraz jego niezależności. Zwrócił uwagę, że w tym kontekście pytania prejudycjalne zmierzają do ustalenia ram, w których – w ocenie Sądu Najwyższego – istnieją podstawy uzgodnienia obu sfer – ustrojowej, wynikającej z polskiego porządku konstytucyjnego, oraz procesowej i gwarancyjnej, wynikającej z wartości leżących u podstaw podstawowego prawa do sądu na gruncie prawa Unii, w jego standardzie ukształtowanym w orzecznictwie TSUE. W świetle dotychczasowego orzecznictwa zarówno TSUE, jak i Trybunału Konstytucyjnego, Sąd Najwyższy dostrzegł pole do dialogu orzeczniczego, który umożliwi uniknięcie

podejścia prowadzącego do powstania nieusuwalnej sprzeczności między prawem Unii Europejskiej a prawem krajowym (konstytucyjnym). Zdaniem Sądu Najwyższego, sprzeczność ta bowiem pozostaje w istotnym zakresie pozorna, jeżeli zastosuje się prawidłową i dokonywaną w dobrej wierze wykładnię zarówno prawa Unii przez sądy krajowe, jak też prawa państwa członkowskiego.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że pierwsze zagadnienie dotyczy czynności procesowej (wniosku) strony, która zmierza do niedopuszczalnego w świetle prawa Unii oraz konstytucji państwa członkowskiego podważenia – niepodlegającego kontroli sądowej w świetle prawa krajowego i prawa unijnego – powołania sędziego, poprzez kwestionowanie zdolności tego sędziego do orzekania z uwagi na brak związku okoliczności procesu nominacyjnego tego sędziego z okolicznościami rozpoznawanej sprawy oraz z uwagi na brak rzeczywistych podstaw do zakwestionowania jego bezstronności i niezawisłości na podstawie innych okoliczności niż kwestionowana przez stronę prawidłowość procedury nominacyjnej sędziego, w tym zachowania tego sędziego po powołaniu, jego podatności na wpływy ze strony władzy ustawodawczej lub wykonawczej. W tym kontekście Sąd Najwyższy podkreślił, że w świetle prawa krajowego taka czynność strony jest równoważna niedopuszczalnej *actio popularis* oraz stanowi jaskrawe i oczywiste nadużycie krajowego prawa procesowego. Powstaje zatem pytanie, czy w świetle art. 19 ust. 1 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej sąd rozpoznający sprawę obowiązany jest pominąć taką czynność.

Nadto, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że bez wyraźnej podstawy konstytucyjnej w demokratycznym państwie prawnym, jak i w prawie unijnym, powołania sędziego nie można kwestionować w jakimkolwiek trybie. Wypełnienie wymagań konstytucyjnych skutkuje bowiem przyznaniem sędziemu inwestytury w pełnym przewidzianym normami prawa zakresie, zaś wynikająca z tego zasada stabilności urzędu i nieusuwalności służą w istocie wypełnieniu gwarancji prawa do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, jak i art. 19 ust. 1 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Odnosząc się do drugiego zagadnienia, Sąd Najwyższy powziął wątpliwości, czy w kontekście art. 19 ust. 1 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej w związku z art. 47 ust. 1 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej efektywnym i wystarczającym

mechanizmem spełnienia kryteriów sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu prawa Unii jest przyznanie stronom w prawie krajowym uprawnienia polegającego na możliwości żądania weryfikacji wpływu ogółu okoliczności towarzyszących procedurze nominacyjnej i zachowania sędziego po powołaniu na jego bezstronność i niezawisłość w rozpoznawanej sprawie w ramach tzw. testu bezstronności lub wniosku o wyłączenie sędziego.

Według Sądu Najwyższego, prawo krajowe przewiduje środki służące weryfikacji bezstronności i niezawisłości sędziów tego Sądu. Ich właściwe stosowanie pozwala osiągnąć pożądaný efekt, którym powinno być zachowanie omawianych standardów w konkretnej sprawie. Jeżeli strona właściwie korzysta z wniosku o wyłączenie sędziego lub tzw. testu bezstronności, a sąd je rozpoznający stosuje (również właściwie) przepisy prawa, sąd zostaje ukształtowany we właściwy sposób.